

György Dalos, Miklós Haraszti, György Konrád, László Rajk

A demokrácia alkonyán, a diktatúra hajnalán

Az egykori demokratikus ellenzék tagjainak újévi üzenete

Mi, az egykori kommunista diktatúra demokratikus ellenzékének tagjai úgy véljük, a magyar társadalom egyszerre áldozata a gazdasági válságnak és kormánya politikájának, amely súlyosbítja ezt a válságot gazdasági és szociális tekintetben, és kiveszi a magyar nép kezéből azokat a demokratikus politikai eszközöket, amelyeket a nép arra használhatna, hogy aggasztó helyzetén enyhítsen. A nemzeties szónoki fordulatokkal ügyeskedő államvezetés voltaképpen hazafiatlanul cselekszik, mert a honpolgárokat tétlenségre és tehetetlenségre ítéli.

A magyar alkotmányos rendszer is súlyos válságba került. 2012. január 1-én hatályba lép Magyarország új Alaptörvénye és több alapvető kérdést rendező, úgynevezett sarkalatos törvény. Orbán Viktor kormánya a demokratikus jogállami berendezkedés tönkretételére, az alkotmányos fékek és ellensúlyok kiiktatására, továbbá az autonóm, potenciálisan rendszerkritikus intézmények (ide értve a civil társadalom intézményeit is) szisztematikus felszámolására törekszik. A rendszerváltás, a kommunista diktatúra leépítése óta nem volt ekkora hatalomkoncentráció a térségben.

A hatalmi ágakkal és a kormányzati hatalom kontrollját jelentő intézményekkel hasonló logika alapján bánt el a Fidesz-kormány: autonómiájukat felszámolja, hatalmi-egzisztenciális fenyegetésekkel zsarol, a szakmai vezetőket eltávolítja, kézi vezérléssel irányít, úgy formálja át őket, hogy tevékenységük eredeti funkciójukkal éles ellentétben ma már nem a kormányzás demokratikus ellenőrzését és korrekcióját szolgálják, hanem a hatalmi önkény korlátlan kiteljesítését. A többi hatalmi ág önállóságának megszüntetése révén az egész államot a kormány – valójában a kormányfő – alá rendeli: az Országgyűlés és az államelnök a kabinet utasításait követi, az ügyészség, bíróság, Alkotmánybíróság személyzeti átalakítások és hatáskörüket korlátozó jogszabályok révén a kormány meghosszabbított karjai, a helyhatóságok elveszítik hatáskörüik jelentős részét, az olyan félautonóm állami szervek, mint az Állami Számvevőszék, a Magyar Távirati Iroda, a Magyar Tudományos Akadémia, a Nemzeti Kulturális Alap immár kormányhivatalnak tekinthetők. Minden kötelező egyeztetési fórumot (mint a korábbi Országos Érdekegyeztető Tanács) megszüntettek.

1. A törvényhozó hatalom

A Fidesz a valódi parlamenti és társadalmi vitát megszüntető, az érintetteket kizáró rendszert honosított meg, a parlament egypárti irányítás alá került. A törvényes parlamenti eljárásrendnek még a látszatát is felszámolták. A Fidesz házszabály-módosítással elérte, hogy minden törvényjavaslat sorsáról, és bármely szabályt felrúgó eljárási rendjéről egyedül dönthet, az ellenzéki pártok

léte üres formalitássá vált. A törvényjavaslatokat érdemi vita nélkül hajszolják keresztül a törvényhozáson.

2. A végrehajtó hatalom

A szakszerű és számonkérhető kormányzás megszűnt, hiszen a jogszabály–javaslatok és módosítások jelentős részét az előírt egyeztetési rend — és sokszor a szaktárcák — megkerülésével, egyéni képviselők útján nyújtják be. Ez is jelzi a hatalommegosztás formálissá válását, melyben a tárcák és a miniszterek is súlytalanokká váltak. A funkciója szerint a kormánytól és a pártoktól függetlenül tevékenykedő, az alkotmányos berendezkedés stabilitását megtestesítő államfői pozíciót olyan ember foglalta el, aki minden elé tett aktát aláír, és akinek eszébe sincs alkotmányos kötelezettségeit teljesíteni, s így de facto a végrehajtó hatalom részévé vált.

3. Az igazságszolgáltatás

Számtalan közvetlen és a demokratikus jogokat mellőző változtatásban érhető tetten a direkt politikai indíték:

- * A törvényesség végső intézményi garanciáját, az Alkotmánybíróságot fokozatosan súlytalaná tették. A testület létszámát felemelték, a kormánypártok saját jelöltjeikkel (köztük volt miniszterükkel, volt parlamenti képviselőjükkel) töltötték fel; hatáskörét szűkítették, a testület alapvető gazdasági kérdéseket már nem is vizsgálhat.
- * Az igazságszolgáltatási reform keretében felálló Országos Bírói Hivatal (OBH) politikai befolyás alatt áll. A jövőben független szakmai testület helyett a miniszterelnök családi barátja, egy fideszes EP–képviselő felesége egyszemélyben dönthet a bírák kinevezéséről, kirendelésükről, előmenetelükről, az ügyek egyes bíróságokhoz történő kiszignálásáról. Az OBH vezetőjét kétharmados parlamenti többség választja 9 évre, ha ez a minősített többség a jövőben nem lenne meg, a hivatalvezető a helyén marad, akár élete végéig.
- * Kényszernyugdíjazással szabadultak meg a vezető bírák jelentős részétől, miközben az általános nyugdíjkorhatárt — ezzel szembemenve — felemelték. A bírákat egzisztenciálisan függő helyzetbe hozták.
- * Az ügyészséget kormánypárti politikus vezeti, aki egyszemélyben dönthet arról, hogy melyik vitatott ügy juthat el bírósági szakaszba és melyik bíróság tárgyalja.
- * Ügyvédek kizárásával megfélemlíthetik a gyanúsítottakat, vádlottakat.

Ez a rendszer a független bíráskodás végét jelenti Magyarországon

4. A média

A Fidesz célja, hogy a sajtót teljes egészében ellenőrzése és irányítása alá vonva politikájának független, elemző, kritikus megítélésének még a lehetőségét is megakadályozza. Ennek érdekében:

- * Az alapvető feladata szerint független közszolgálati médiát gátlások nélkül kormánypárti irányítás alá vonta, a szakmaiság helyett a politikai lojalitás lett az egyetlen szempont.
- * A hírszolgáltatást központosította: minden csatorna ugyanazokat a híreket közli.
- * Létrehozta és példátlan hatalommal ruházta fel a Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóságot, amelynek kormánypárti elnöke rendkívül széles körű

szabályozási és szankcionáló jogkört gyakorol.

* Önkényesen ítélik oda a rádiófrekvenciákat és a tévéállomások földi sugárzási lehetőségét.

* A kormánytól független sajtót óriási büntetésekkel sújthatják, öncenzúrára kényszerítik, akár csődbe is viszik, hiszen szisztematikusan elvágják az állami hirdetőktől, a magánhirdetőket pedig elrettentik.

5. A választójogi törvény

A demokrácia alapkérdése, hogy békés eszközökkel leváltható-e a hatalom. Az új választójogi törvény érdemben korlátozza a valódi választói akarat érvényesülését és a kormányzó erők demokratikus leváltásának lehetőségét. A Fidesz nem az érdekeszámítást és harmonizációt, hanem a rivális politikai erők teljes kiiktatását tűzte ki célul, azaz saját hatalmának bebetonozását:

* Politikailag motiváltan rajzolta át a választókerületeket, egyértelmű előnybe hozva a kormánypárti jelölteket. A választókerületek kialakítását, alkotmányos demokráciákhoz méltatlanul, semmilyen független testület nem ellenőrizheti.

* A kompenzációs listáról példátlan módon a győztesek is szavazatot kapnak, torzítva az eredményt, semmibe véve a választók akaratát.

* Az egyfordulós választás koalíciós kényszert eredményez a versengő ellenzéki pártok között.

A Fidesz minden eszközt felhasznál riválisai kriminalizálására: 21 évvel a rendszerváltás után a Magyar Szocialista Pártról, a parlament egyik demokratikus pártjáról egy új törvényben mondták ki, hogy mint az egykori kommunista állampárt jogutódja, maga is bűnös szervezet.

Magyarországon a nyugati értelemben vett liberális demokrácia megszűnt, a hatalmi ágak szétválasztása formálissá vált. Egy minden elemében antidemokratikus berendezkedésű, a magántulajdon sérthetlenségét nem tisztelő, az önkormányzatiságot felszámoló, a társadalmi mobilitás csatornáit, a köz- és felsőoktatást közvetlen politikai irányítás alá vonó kormányzásnak nyilvánvaló célja a társadalom teljes átalakítása. Megfélemlítéssel és egzisztenciális kiszolgáltatottsággal létrehozni egy ellentmondani nem tudó és nem merő országot. Korábban ilyen feltételek mellett Magyarországnak esélye sem lett volna csatlakozni a nyugati demokráciák közösségéhez, az Európai Unióhoz. Magyarország jövője így az elszigetelődés, az elszegényedés és a kilátástalanság.

A kérdés azonban nem az, hogy van-e alternatívája az alkotmányosan kiépülő diktatúrának, hanem, hogy miképpen lehet tőle jogállami módon megszabadulni? Egyáltalán van-e az általa teremtett keretek között lehetőség legális kitörésre, a jogállamiság helyreállítására?

A demokrácia, a jogállam hazai és külföldi hívei nem hagyhatják, hogy ezeket az egyetemes értékeket az Európai Unió egyik tagországának kormánya eltiporja, és az EU sem nézheti tétlenül, hogy egy lejárt szavatosságú, helyi érdekű zsarnok ejtse túsul. Magyarország és az EU közös érdeke a fellépés a magyar miniszterelnökkel szemben, hiszen az Európai Unió túlélésének is záloga, ha nem csupán a pénzügyi válság miatt dönt a továbblépés, a szorosabb integráció mellett, hanem a hasonló politikai válságjelenségek és kockázatok miatt is. Az EU nem csupán gazdasági okokból eshet szét, hanem a széttartó, antidemokratikus politikák miatt is.

Mi, önmagunkat egyszerre magyar és európai állampolgároknak tekintjük, és nem szeretnénk, ha identitásaink ütköznenek. Elutasítunk minden olyan politikai parancsot, mely e kettő között választásra kényszerítene minket. Ha választani kell, akkor ezt, mint a kommunista diktatúra idején is már megtettük, a demokrácia és diktatúra értékei között tesszük. Tudjuk, hogy a közös Európa gondolata gazdasági projektként született, de az értékrend számonkérhetősége és érvényesítése, sőt hiányuk szankcionálása nélkül a gazdasági hatékonysága sem több merő ábrándnál.

Meggyőződésünk, hogy csupán a demokratikus jogállami normák bázisán felépülő Európai Unió értékeinek szisztematikus kikényszerítésével válhat valóra Magyarország visszaterelése a törvényesség útjára és váltható le a hazai demokratikus politikai szereplők által az egypártrendszerű diktatúrát növekvő sebességgel kiépítő Fidesz.

A rendszer túljutott azon a ponton, amikor pusztán a belefoglalt lehetőségekre szorítkozva hazánk visszavezethető lenne a jogállamisághoz. De most nem az erről folytatott vita számít időszerűnek. A magyar demokraták előtt az összefogás nehéz feladata áll — a parlamentben, parlamenten kívül; egymással. Nem engedhetjük meg magunknak annak luxusát, hogy ezt a leckét csak az elvesztett választás után tanuljuk majd meg.

Ennek az összefogásnak egyelőre — és még jó ideig — a tömegtámogatás megszerzése kell legyen a célja; ennek ereje fogja eldönteni, hogy milyen eszközök állnak majd a demokrácia, a jogállam helyreállítóinak rendelkezésére. Európa és a világ is — túl az orbáni gazdasági kalandorság elleni fellépésen — csak akkor fog a magyar demokrácia segítségére sietni, ha ez az összefogás és a neki szóló tömegtámogatás végre megszületik.

Ugyanakkor Európa is válaszúthoz érkezett. Magyarország sajnos arra példa, hogy mi történhet másutt is, ha a krízistendenciák összpontosulnak, ha a gazdasági és szociális válságot parancsuralmi eszközökkel és nacionalista elszigetelődéssel kívánják "megoldani". Az eredmény nem prosperitás és stabilitás lesz, hanem elnyomás, konfliktus és zűrzavar. A mai Magyarország rettenetes helyzete intő jel mindenkinek: ha Európa a magyar népnek segít, önmagának is segít.

Budapest, 2012. január 2.

Ara-Kovács Attila
 Dalos György
 Demszky Gábor
 Haraszi Miklós
 Hodosán Róza
 Iványi Gábor
 Kenedi János
 Konrád György
 Magyar Bálint
 Mécs Imre
 Radnóti Sándor
 Rajk László
 Szilágyi Sándor

(c) The authors
(c) Eurozine